

HRVATSKI

glasnik

Godina XIX, broj 32

6. kolovoza 2009.

cijena 100 Ft

Foto: Reka Drinoci

Ljeto u „Zavičaju”

„Glasnikov tjedan“

Komentar

Moramo postati punoljetni

Da stanje nije nimalo ružičasto, već odavno znamo. Odavno to govori i bivši pravobranitelj za nacionalne manjine, koji je ovih dana ponovno izjavio o položaju nacionalnih manjina kako je na razini pravne deklaracije sve lijepo, ali u stvarnosti, kako reče, poražavajuće. Za to navodi primjer uporabe manjinskih jezika, koja daleko zaostaje od priželjkivanoga. Odavno se to već govori, ali kao da nitko i ne čuje, ili ne želi čuti, ili naprosto ne primjećuje da bi se na tome polju imalo mnogo toga učiniti.

Ne čuje to ni politika, ili se samo pretvara da ne čuje, a ne čujemo, ili bolje ne želimo čuti ni mi sami, koji kao da se zadovoljavamo sa svojim položajem. Ali, ako smo i nezadovoljni, onda to nismo sposobni izraziti na odgovarajući način. Pa iako znamo da to ne vodi nikamo, a najmanje k nekoj budućnosti. Nije moguće nabrojiti, niti je potrebno ponavljati sve one uzorke koji su nas doveli do sadašnjega stanja. Nije samo naša, ali je i naša krivnja da smo svedeni na jednu izoliranu kategoriju – nacionalna manjina koja govori drugim jezikom, pleše, pjeva, koja može ovo, može ono, ali u praksi to je posve druga priča. Nisu krivi samo drugi, krivi smo i mi sami što zakonom nam zajamčena prava, i sve one mogućnosti koje nam se time nude, ne možemo bolje ostvarivati u praksi, nego se često zadovoljavamo onim što nam je dano. Još uvijek nas se tretira kao „maloljetne“, a mi sami nasjedamo zadovoljavajući se postojećim, što je neosporno više nego što je bilo nekada prije, ali daleko od onog kako bi trebalo biti.

A jezik? To je uistinu posebna priča. Dok smo ga stoljećima čuvali i njegovali, dok je on bio naša svakodnevica, onda nas se u tome nastojalo ograničavati, onemogućavati. Prilično uspješno. Danas kada za to deklarativno postoji mogućnost, što i nije mala stvar, uistinu se ne čini puno da se to stanje mijenja. U tome nas ne ograničavaju samo neodgovarajući propisi, koji bi omogućili ostvarivanje deklariranih prava, nego i mi sami sebe. Kako zahtijevati, a ne slijediti primjer, upisivati djecu na hrvatski jezik, u hrvatske škole, tražiti i posjećivati mise na hrvatskom jeziku, tražiti upis u matične knjige, u osobne dokumente na hrvatskom jeziku, služiti se njime u svim javnim i administrativnim poslovima kako nam je deklarativno osigurano. Ako ne tražimo, neće nam se ni davati. A da onda ne govorimo o tome kako trebamo dorasti većinskom narodu na svim razinama, na jezičnoj, znanstvenoj, kulturnoj, odgojno-obrazovnoj, ekonomskoj i svakoj drugoj. Mi se trebamo integrirati u većinsko društvo, ali ne utopiti, nego ugraditi i usaditi sa svojim posebnostima. Samo tako možemo postati punoljetni. Jesmo li doista stigli do krajnje točke gubljenja identiteta, kako reče bivši pravobranitelj za manjine, ne znam, ili još ima nade da se ona izbjegne, pokazat će vrijeme. Na nama je da se odupremo u svako doba i na sve načine, a za to je potreban zaokret i u našem razmišljanju, a još više u praksi. Nema nam druge.

S. B.

Ljeto je. Ljeto je vrijeme druženja, odmora, ali i taborovanja na raznoraznim mjestima i u raznoraznim taborima: jezičnim, plesnim, katoličkim, umjetničkim, glazbenim, drvorezbarskim, dječjim, omladinskim, HRVATSKIM.

Pogotovo to važi za djecu koju u duga dva i pol mjeseca školskoga odmora roditelji moraju zbrinuti kako bi mogli nesmetano ići na posao. Nas, naravno, sa stajališta tjednika Hrvata u Mađarskoj, Hrvatskoga glasnika, ponajviše zanimaju tabori koji su hrvatski i za koje imamo informaciju da se događaju, na koje smo pozvani kako bi Hrvate u Mađarskoj i izvijestili o njima. Imamo mnogo tabora za koje su organizatori poradi njihova uspješnog održavanja primjenjivali i na novce iz izvora namijenjenih hrvatskoj stvarnosti u Mađarskoj. Sve je više aktivnosti po lokalnim sredinama. Svatko želi upravo u svojem selu, školi, za svoju djecu organizirati tabor, pa se tako i pri podjeli novaca često dobivaju, i sitna sredstva (kako bi se svima udovoljilo, nikome se zamjerilo) s kojima organizator tek uz velika zalaganja i odricanja te golem osobni trud može ostvariti zamišljeno. Neki drugi tabori i neka taborovanja financijski su itekako dobro pokrivena. Sve rečeno, naravno, razlikuje se od slučaja do slučaja i doista je opasno kada stvari uopćavamo. HDS, vrhovno političko tijelo Hrvata u Mađarskoj, za hrvatsku djecu osnovnoškolske dobi, za učenike od petih do osmih razreda škola u kojima se uči hrvatski jezik organizira jezični tabor u Kulturno-prosvjetnom centru i odmaralištu

lištu Hrvata u Mađarskoj u Vlačićima na otoku Pagu. Odmaralištu koje je HDS dobio na korištenje od hrvatske vlade i u čiju su obnovu dvije države 2005. godine uložile puno više od dvjesto milijuna forinti. Ove su godine održana dva tabora u trajanju od sedam noćenja za koje su se učenici mogli prijaviti. Pokazuje se kako su ta dva tabora s brojem ponuđenih mjesta nedostatna za sve one koji žele sudjelovati u njima, a da ne govorimo o učenicima srednjih škola i studentima koji bi također imali, da tako kažemo „pravo“, a trebala bi biti i obveza i njima ponuditi sličnu mogućnost boravka u matičnoj domovini po više nego pristupačnoj cijeni od 15 000 forinti. Naravno, tabor ne stoji toliko, ali ostatak troškova boravka sufinancira HDS iz svoga godišnjeg proračuna i proračuna za svoje ustanove. Tako je Zavičaju namjenski početkom godine za taborovanje dodijeljeno deset milijuna forinti. Djeca su oduševljena, nastavnici također, sreću se oni koji godinama rade u hrvatskome školstvu u Mađarskoj i tek su se u taboru imali prilike osobno upoznati. Ništa manje lijepo i zanimljivo nije ni u ostalim taborima od Gornjega Četara, Koljnofa do Sumartona, Serdahela, Pečuha, Balatonfenyvesa, Velog Lošinja, Selca, Omišlja... Ja sam morala organizirati dugo toplo ljeto, tako da mjesec kolovoz bude rezerviran za druženje u Balatonfenyvesu. Tamo se druže učenici pečuške hrvatske škole Miroslava Krležu i učenici iz Osijeka. Već godinama više nego uspješno. Vrijeme je taborovanja...

Branka Pavić Blažetin

Organizacijski štab 16. Gradišćanskog omladinskog tabora u Gornjem Četaru

Aktualno

Hrvatski sabor: *Hrvati izvan Republike Hrvatske – suradnja i obveza*

Nova strategija prema iseljeništvu

Na tematskoj sjednici saborskog odbora, na kojoj su bili i nova predsjednica Vlade Jadranka Kosor te predsjednik Hrvatskoga sabora Luka Bebić, predložena je izradba *Strategije i Zakona o odnosu Republike Hrvatske i Hrvata izvan Republike Hrvatske*.

Predsjednica Vlade Jadranka Kosor, predsjednik Hrvatskog sabora Luka Bebić i predsjednik Odbora Ivan Bagarić tijekom sjednice

Odbor za Hrvate izvan Hrvatske Hrvatskoga sabora održao je 8. srpnja tematsku sjednicu pod nazivom *Hrvati izvan Republike Hrvatske – suradnja i obveza* na kojoj je utvrđeno kako je potrebna suvremenija strategija prema hrvatskom iseljeništvu. Na sjednici, na kojoj su bili i nova predsjednica Vlade Jadranka Kosor te predsjednik Hrvatskoga sabora Luka Bebić, koji su održali uvodna izlaganja, predložena je ustroj posebnog tijela koje bi koordiniralo rad svih državnih institucija koje se skrbe o potrebama Hrvata izvan Hrvatske te mogući zakon o odnosu Republike Hrvatske i Hrvata izvan Hrvatske s jasnim strateškim usmjerenjima.

Na tematskoj sjednici, koju je vodio predsjednik saborskog Odbora za Hrvate izvan Hrvatske Ivan Bagarić, uz njegov uvod, zapazena su izlaganja imali izaslanici Ministarstva vanjskih poslova i europskih integracija državni tajnik Božinović i načelnik Barišić, ravnateljica Hrvatske matice iseljenika Danira Bilić, te čelnici Hrvatskog Caritasa i novoutemeljene Udruge bosanskih Hrvata *Prsten*.

Uz ugledne predstavnike naše znanstvene zajednice, u raspravi su sudjelovali ugledni predstavnici hrvatskih iseljenika i Hrvata iz BiH, među kojima i vrhbosanski nadbiskup, kardinal Vinko Puljić te banjolučki biskup Franjo Komarica, koji su osobito argumentirano obrazložili, poštujući obvezujuće među-

narodne sporazume, zašto je potrebno osigurati jednakopravnost Hrvata u BiH.

Hrvatska za projekte Hrvata izvan Hrvatske iz državnog proračuna godišnje izdvaja dvjestotinjak milijuna kuna i ta su skromna sredstva povezana s našim gospodarskim tendencijama koje prate krizu, ali ne moraju biti presudna za bolje povezivanje hrvatskog iseljništva i institucionalno kreiranje suradnje s našim prekomorskim etničkim zajednicama, hrvatskim autohtonim manjinama iz europskih zemalja te s Hrvatima iz BiH, rekla je predsjednica Vlade Jadranka Kosor. Podsjetila je i na ustavnu obvezu u članku 10. hrvatskog Ustava, koja se odnosi na brigu Hrvatske za Hrvate u iseljeništvu. Naglasila je da će se Hrvatska i dalje brinuti za Hrvate u BiH, kako bi ostvarili jednakopravnost s ostala dva konstitutivna naroda u Bosni i Hercegovini. Kosor je dodala kako je nedovoljno poznato da je u koalicijskom sporazumu s predstavnicima manjina u Republici Hrvatskoj, i bivše i sadašnje Vlade, ugrađeno kako se od njih traži da se u svojim matičnim zemljama zalažu za prava hrvatskih nacionalnih manjina na temelju reciprociteta, a ovog su trenutka osobito potrebni Hrvati iz Srbije, Kosova i Makedonije.

Kardinal Puljić rekao je da je opstanak Hrvata u BiH strateški interes Hrvatske, a ne samo njezina ustavna obveza. Predsjednik Hrvatskog sabora Luka Bebić potvrdio je kako to pitanje Hrvatsku zanima i po Ustavu i kao potpisnicu Dejtonskog sporazuma. Nema BiH bez sva tri konstitutivna naroda, rekao je Bebić, te dodao da se Hrvatska neće miješati u unutarnje poslove BiH, ali da je dužna brinuti se za Hrvate u Bosni i Hercegovini.

Rasprava je nastavljena iznošenjem prijedloga mnogobrojnih predstavnika Hrvata izvan Hrvatske.

Uza sve postojeće programe i projekte Hrvatska matica iseljenika, najavila je njezina ravnateljica, započinje i razvoj novih sadržaja koji su namijenjeni mlađim naraštajima iseljništva. Ponajprije je riječ o korištenju novih tehnologija i mogućnostima brze komunikacije. Učenje hrvatskoga jezika na daljinu – *Hrvatski internetski tečaj* jedan je od suvremenih načina približavanja hrvatskoga jezika i kulture širokom krugu korisnika, potomcima hrvatskih iseljenika i njihovim prijateljima na svim kontinentima.

Vesna Kukavica

BIZONJA – Mjesni dom kulture je 10. i 11. julija, na dvodnevno folklorno-muzičko-jačarko spravišće pozvao dudu i mladinu ku zanima sviranje na tambura, tancanje i jačenje. Kako je rekla Tilda Kőrösi, pe-ljačica doma kulture, cilj ovoga programa je bio da zbudi vekši interes u dudu za očuvanjem hrvatskih tradicij, povidajkov, jačak i tancov. U programu je bilo i pos-jeta Seoskoj kući, druženje, karaoke, parti u pivnici. Ove dane su se dicom na različiti zanimanji bavili Žofia Fettik, Aniko Litrešić-Radak, Oršika Ambruš, Štefan Radak, Aliz Radić, Ivett Hegedüs i Šandor Ille. Kako smo nadalje doznali od predsjednice Društva Tilde Kőrösi, Bizonjsko hrvatsko društvo i KUD Mihovil Krušlin iz Šenkovca od jeseni će pokrenuti Školu folkloru „Zlatni most”. Iz hrvatske partnerske općine za projekt će dospiti u sjeverno Gradišće ne samo instrumenti nek i majstori, pomoćnici folklornoga djelovanja. Bizonjci će pak prik jezika darovati i stare povidajke, jačke, spominke ki su još ostali do danas u gradišćanskom vlasništvu med najbolje čuvanimi kinči.

PETRIBA – U organizaciji Hrvatske manjinske samouprave, 18. srpnja održan je Hrvatski dan u mjestu. Još je lani započela tradicionalna priredba na koju se pozivaju manjinske samouprave iz Pomurja na natjecanje u kuhanju i pri-reden je kulturni program. Ove godine nije bilo kuhanja, naime mnogi su bili na godišnjem odmoru, a i vrijeme je bilo vrlo loše, no bilo je vrlo vrijednoga hrvatskog sadržaja, održana je sveta misa na hrvatskom jeziku, koju je predvodio rektor Varaždinske biskupije Blaž Horvat. On je petrijskim Hrvatima naglasio važnost čuvanja materinskog jezika i u crkvi, jer Bog nije slučajno stvorio raz-novrsne narode i raznovrsne jezike, koji su podjednako vrijedni. Na kulturnom programu nastupili su mjesni Pjevački zbor «Petrijske ružice» i sumartonski tamburaši.

BALATONMÁRIA – Kulturno-umjet-ničko društvo «Sumarton» već je godina-ma sudionik međunarodnog festivala u Balatonmáriji. U nizu manifestacija, koje traju cijeli tjedan, dobije mjesto i narod-nosna kultura. Ove su godine 25. srpnja na glavnoj plaži nastupili tamburaški orkestar «Sumartonski lepi dečki» i plesna skupina. Plesači su se predstavili pomurskim i međimurskim koreografija-ma, a tamburaši zabavnom glazbom.

MARTINCI – Prigodom ovogodišnje oproštajne svečanosti u martinačkoj hrvatskoj dvojezičnoj osnovnoj školi ravnateljica škole Ruža Hideg dugogodišnjem učitelju iste škole, učitelju Stjepanu Geošiću uručila je dijamantnu diplomu. Stjepan Geošić diplomirao je u Pečuhu 1949. godine. Danas živi u Martincima.

SERDAHHEL – Na tamošnjem ribnjaku 18–19. lipnja drugi put su priređeni Pomurski riblji dani. Glavni su organizatori bili vlasnici ribnjaka Stjepan Horvat i Čaba Radi, koji ovom priredbom žele da taj mirni šport privuče što više ljudi te da se upoznaju gastronomski užici ribljih jela. Prvog dana priređeno je natjecanje u kuhanju ribljih jela, što je ocijenila Kaniška gastronomska udruga. Na natjecanje se prijavilo 16 družina koje su mogle kuhati u dvjema kategorijama, riblji paprikaš ili pečena riba. Prvo mjesto osvojila je družina pod imenom SE-PA iz Pustare s pripremom jegulje s vrganjima, a medalju najfinijeg ribljeg paprikaša dobila je družina «Duna». Drugi dan posvećen je za ljubitelje ribolova.

SANTOVO – Natjecanje dvoprega. U okviru Dana sela, u nedjelju, 26. srpnja, u Santovu je prijedodne održano V. kolo natjecanja za Kup Bačke, na kojemu je János Varga iz Gare (na slici) osvojio prvo mjesto. Na popodnevnom natjecanju za nagradu sela Santova i putujući memorijalni kup Joze Kovačeva, „skupo” je platio grešku na posljednjim vratima, propustivši tako dvostruku pobjedu, osvojivši peto mjesto.

Jedan od najboljih dvopregaša u bačkoj zasigurno je i Garac János Varga

Iz Hrvatske riječi, informativno-političkog tjednika Hrvata u Vojvodini

Otuđenje se nije dalo izbjeći

Političkom odlukom nakon Prvog svjetskog rata, Hrvati u Bačkoj i Baranji razdvojeni su u dvije države – Kraljevinu SHS i Mađarsku. Život u različitim državama i pod različitim režimima prekinuo je rodbinske i prijateljske veze i ostavio duboke tragove u psihi ljudi. Santovačko-bereški primjer samo je mali dio onoga o čemu bi mogao posvjedočiti ma koji stanovnik s bilo koje strane ove granice.

Piše: Zvonimir Perušić

Trianonska je granica traumatična linija podjele koja povijesno duboko opterećuje mađarski narod u cijelosti, jer je površina Mađarske njome svedena na jednu trećinu dotadašnjeg teritorija, a broj Mađara u novostvorenoj mađarskoj državi je – prepolovljen. No, ista ta granica opterećuje i hrvatski narod, čiji je ne mali dio upravo nametnutim odlukama Trianonskog sporazuma 1920. godine, izvan novoformirane države u kojoj su Hrvati postali konstitutivan narod, ostavio velik dio teritorija većinski naseljenog hrvatskim življem.

I, dok je mađarska dimenzija trianonske nepravde u kolektivnom sjećanju toga naroda poprimila mitske razmjere, hrvatski je dio priče uglavnom sustavno zapostavljan. Vrlo se malo u medijima i literaturi govori o tome kako je hrvatski narod u bačkoj i baranjskoj ravni, također jednim potezom pera razdijeljen, pri čemu je jedan njegov dio (područja sa središtima u Subotici i Somboru te Baranji) pripojen tada novoformiranoj Kraljevini Srba, Hrvata i Slovenaca, dok je drugi dio (sa središtima u Baji i Pečuhu) ostao u Mađarskoj. Granična je linija, ista ova koja se danas naziva šengenskom, tada nemilosrdno odijelila obitelji, rodbinu i prijatelje jedne od drugih, u mnogim slučajevima zauvijek. Do trianonske su se odluke, budući da nikakvih granica tamo nikad nije bilo, ljudi slobodno kretali, odlazili iz mjesta u mjesto, sa salaša na salaš, međusobno se ženili i udavali, trgovali i družili se, da bi odluka donesena u toj versailleskoj palači sve to naprasno prekinula i povijest ovih prostora obilježila još jednom nepravdom.

Trianonski sporazum potpisan je 4. lipnja 1920. godine u palači Trianon u Versaillesu u Francuskoj, između Saveznika i Mađarske. Po odredbama sporazuma Mađarska je izgubila dvije trećine teritorija, koji je podijeljen između Austrije, Čehoslovačke, Kraljevine SHS i Rumunjske. Sporazumom su mađarske oružane snage ograničene na 35.000 lako naoružanih vojnika, radi održavanja unutar-njeg mira.

NIŠTA DO ULASKA U EU: Podjeli, koja će hrvatski narod raspolutiti između dviju država – Mađarske i Kraljevine SHS (kasnije Jugoslavije, pa Srbije i Hrvatske), prethodilo je povlačenje demarkacijske linije na potezu

Manda i Matija Periškić

Besterce–Moriš–Subotica–Baja–Pečuh–Drava, odnosno linije na koju je pri kraju Prvog svjetskog rata izišla srpska vojska i za koju se očekivalo da će postati državnom granicom. To su, naime, očekivali Hrvati na tome području, nadajući se da bi cijeli teritorij južno od demarkacijske linije, definitivno mogao ući u sastav novoformirane države južnih Slavena, u kojoj bi najveći dio cijelog hrvatskog naroda živio u jednoj državi. Međutim, dogovorom velikih sila, ali navodno i nedovoljnim zalaganjem tadašnje srpske vlade za područja naseljena katoličkim življem, granica je u Trianonu utvrđena desecima kilometara južnije od demarkacijske linije, te su hrvatska područja s gradovima Bajom i Pečuhom ostala u Mađarskoj. Hrvatska bunjevačka i šokačka naselja: Čikerija, Kumbaja, Aljmaš, Madaraš, Kačmar, Boršot, Bikić, Čavolj, Melkut, Gara, Santovo, Baračka, Matević, Prlković, Baškut, Baćin, Dušnok, Gornji Sveti Ivan, Đurić, Kašad, Martinci, Sumartin i mnoga druga u Bajskom trokutu pripala su državi s druge strane granice i kad jednog dana Hrvatska i Srbija uđu u Europsku Uniju ukidanje granice riješit će problem komunikacije među ljudima, ali se posljedice gotovo stoljetne fizičke podjele neće lako izbrisati.

Kakvu prednost za razdijeljeni narod donosi ukidanje granica pokazuje i primjer Gradišća, područja u kojem su u kompaktnoj zajednici Hrvati stoljećima živjeli, a koji su nakon Prvog svjetskog rata također raspolovljeni, tako što je jedan dio Gradišća pripojen Austriji, a drugi je ostao u Mađarskoj. Grani-

ca između neutralne Austrije i komunističke Mađarske uvijek je bila dovoljno tvrda da predstavlja problem za žitelje koji su željeli iz jednog sela prijeći u drugo. Današnji se gradišćanski Hrvati, nakon ukidanja granica u EU, slobodno kreću po cijelom Gradišću, obnavljaju pokidane veze i u Europskoj Uniji nastavljaju živjeti kao u jednoj državi, no teško mogu zaboraviti desetljeća izolacije.

POKIDANE VEZE: Bračni par iz Bačkog Brega – Manda i Matija Periškić – rođeni su 1933. godine i vrijeme od prije Trianona poznaju samo po pričama svojih roditelja i djedova. Ipak, to kolektivno pamćenje nadopunjuju sjećanjem na vrijeme mađarske vlasti u Bačkoj od 1941. do 1944. godine, kada granice tik uz njihovo selo također nije bilo. »Moj je djed imao brata, a on sina koji se nije vratio iz Prvog svjetskog rata«, priča Manda Periškić. »Prije odlaska u rat taj je moj rođak već imao dvije kćeri, koje su živjele u Beregu. Budući da se njihov otac nije vratio iz rata, djed je odlučio da jedna ta moja rođaka treba ostati u Beregu, a da se druga ima udati u Santovu. Tako je jedna otišla u Mađarsku, a druga ostala ovdje. Bilo je granice i tada između Berega i Santova, ali se mogla prelaziti, jer su ljudi imali zemlju i s druge strane granice. Ta je moja rođaka uvijek k nama dolazila sve do 1945. kada je granica potpuno zatvorena. Od tada, pa sve do 1969. godine, kada je otvoren granični prijelaz Bački Breg–Santovo, ja tu svoju rođaku uopće nisam vidjela. Sjećam se naših razgovora nakon toga, kada je uvijek plakala dok je pričala kako je godinama svaki dan slušala zvono s tornja crkve u Beregu. Svi su njeni bili ovdje u Beregu, a ona ovamo godinama nije mogla, granica nas je dijelila.«

Manda Periškić se prisjeća i jednog događaja između dvaju svjetskih ratova. »U Beregu su osnovane dvije političke stranke, Mačekovci i radikali. Neki se Marko Ižipac upisao u jednu od te dvije stranke, ne sjećam se u koju, ali znam da je u pogrešnu, jer su mu oduzeli putovnicu, i njemu i njegovoj supruzi, čija je majka živjela u Santovu. Stalno mu je zbog toga predbacivala, uvijek je govorila kako zbog njegove politike ona ne može vidati svoju majku.« Nakon što se granica između Jugoslavije i Mađarske liberalizirala, Santovci i Berešci su se ponovno počeli posjećivati i družiti. A kako i ne bi, kad je riječ o istom narodu, susjednim selima povezanim obiteljskim i prijateljskim vezama.

»Kad smo se god sretale, santovačke su nam žene uvijek zavidjele«, priča Manda Periškić. »Govorile su kako je Tito dobar, jer je seljacima ostavio zemlju pa zimi nisu morali raditi, a u Mađarskoj su seljaci u zadrugama morali uvijek raditi, i ljeti i zimi, makar krpiti džakove ili sakupljati granje. 'Dok mi radimo, vi na prela idete', govorile su nam santovačke žene.

Ali, poslije se pokazalo kako to baš i nije

bilo najbolje, jer sve su žene u Santovu dobile mirovine, a ja evo ništa.«

ŽELJEZNA ZAVJESA: Mandin suprug Matija također se dobro sjeća vremena kada se iz Berega teško moglo otići u Santovu, premda su obiteljske i druge veze žitelja tih dvaju susjednih sela bile iznimno bliske. »Između dvaju svjetskih ratova u Santovu je odlaziti mogao samo onaj tko je tamo posjedovao zemlju«, kaže Matija Periškić. »Bilo je puno naših cura iz Berega koje su udavane u Santovu i obratno. Za vrijeme Mađara nije bilo granice i redovito se išlo prijeko na prela, a i oni su dolazili ovamo. Negdje oko 1965. granicu su otvorili na jedan dan pa smo mogli prijeći. Tek nekoliko godina kasnije otvoren je pravi granični prijelaz, a do tada je onaj tko je imao jako velik razlog, u Santovu, udaljeno 2 kilometra, morao ići skroz okolo, preko prijelaza Udvar u Baranji.« Periškićevi su imali zemlju na samoj graničnoj liniji, tik do vojne osmatračnice s ove strane granice, pa je zbog toga u vrijeme tvrdih odnosa između komunističke Jugoslavije i komunističke Mađarske nisu mogli u potpunosti obrađivati.

»Jedan nam je kapetan jugoslavenske vojske još u vrijeme Informbiroa rekao da zemlju ne obrađujemo u onom dijelu koji je uz samu granicu, jer je minirana«, kaže Periškić. »Tako mi našu zemlju uz granični pojas nikad nismo niti obrađivali, zapravo smo počeli tek posljednjih dvadesetak godina. Sjećam se i kako je vojska tu na našoj zemlji, uz granicu, poslije Drugog svjetskog rata ubila jednog Nijemca koji je pobjegao iz logora u Gakovu. Više je Nijemaca tih godina prebjeglo odavde u Mađarsku, baš preko te naše zemlje, kroz šumarak.«

Matija Periškić naglašava kako bi volio doživjeti da se i ova granica, svega nekoliko stotina metara od njegove kuće, zauvijek ukine, »da se i mi ujedinito i da više nema granica«.

Zabave od Lemeša, Kaćmara i Aljmaša, do Subotice

Poznatí novinar, učitelj i književnik Mijo Mandić (1857.-1945.), i sam rođen u Kaćmaru, ovako je opisao zabave tadašnjih bunjevačkih plemića nakon sjednica županijskih skupština, koje su, kako Mandić piše, »počinjale prvo uz muzikaše, a zatim do ponoći uz tamburaše i poslije ponoći uz svirku gajdaša«: »Nakon sjednice veselja su prvo dva do tri dana trajala u Lemešu, odakle se onda išlo u Kaćmar kod Latinovića, u Aljmaš kod Antunovića, Guganovića i Vojnića, a svršavalo bi se u Subotici kod Vojnića, Rudića i Somšića. Pratnje su očigledno trajale i do tjedan dana.« Mandić je zabilježio kako je i sam podžupan bio prisiljen slati zasebne poslanike kako bi županijske činovnike, koji su pratili »nemeše«, vratio uobičajenim županijskim poslovima.

POSLJEDICE NEIZBRISIVE: Iako puno mlađi od svojih sumještana Mande i Matije Periškića, sadašnji predsjednik Hrvatskog kulturno-prosvjetnog društva »Silvije Strahimir Kranjčević« iz Bačkog Brega Stipan Katačić također se sjeća priča kojima je opisivano vrijeme željezne zavjese između Berega i Santova.

»Kada je granica povučena, bio je čest slučaj da su Berešci udavali kćeri u Santovu, a Santovci u Beregu«, kaže Katačić. »Na taj su način ljudi pokušavali sačuvati zemlju koja je ostala s druge strane granice. Nakon Drugog svjetskog rata stanje je bilo još teže, jer Rusi su bili na granici s mađarske strane, a s naše je strane također bila vojska. Čak je i kukuruz morao biti posječen uz granicu, da vojsci ne bi zaklanjao pogled.

Međutim, 80-ih godina prošlog stoljeća sve se promijenilo, jest da je za prelazak trebala putovnica, ali svi smo tamo odlazili biciklima, išli na kupanje u Dautovo ili na bajski kanal. Za nas su to bili lijepi izleti, jer smo za tamošnje stanovnike 'bili nešto', dok je njima tih godina bilo teško, Rusi su još bili tamo.«

Novinar tjednika Hrvatski glasnik, koji izlazi u Mađarskoj, Stipan Balatinac, kaže kako su se Santovci i Berešci ponovno počeli intenzivnije družiti nakon što je koncem 60-ih godina prošlog stoljeća otvoren granični prijelaz baš između ova dva šokačka sela.

»Sjećam se kako smo redovito odlazili u Bački Breg na razne manifestacije«, kaže Balatinac. »Osobito su 80-ih godina veze bile intenzivne, ali sve je to opet prekinuto 90-ih u vrijeme rata. Sve to vrijeme, negdje do 2000. godine, praktički nikakvih kontakata među nama nije bilo.«

Granica između Mađarske i Kraljevine SHS, odnosno Jugoslavije, a sada Srbije, tu je već skoro 90 godina i, premda se posljednjih godina pokušavaju umanjiti njeni negativni efekti, zasigurno je nemoguće stanje vratiti na ono od prije 1920. godine.

»Granica je ipak ostavila traga«, kaže Irena Tucakov, stanovnica Bačkog Brega. »Bratić moga djeda živio je u Đuriću (Bács-szentgyörgy). To je selo koje je nakon povlačenja granice ostalo u Mađarskoj, a svega je stotinu metara udaljeno od Rastine, koja je ostala u Jugoslaviji. Ta nam je rodbina bliska, ali se, nažalost, ne posjećujemo više toliko, pogotovo ove mlade generacije. Moja mi je majka govorila kako se nekad pješice išlo u Garu, a sada svega toga više nema. Granica je dovela do otuđenosti.«

I doista, floskula kako »granica zbližava, a ne dijeli« u ovom se slučaju ne može primijeniti. Granica koja je preko noći prepilila granu već ionako odijeljenu od stabla, još je uvijek tamo gdje je i povučena 1920. godine. Ulazak u EU to može ublažiti, ali kotač povijesti ne može vratiti.

Na dan Sv. Ane u Hrvatski Šica

Zlata maša Ivana Šneller na bučuri

U Hrvatski Šica zadnja julijska nedilja nije bila samo svečani dan zaštitnice mjesne crkve Sv. Ane, nek i svetak kad je petrovski farnik u mirovini, Ivan Šneller, došao zlatnu mašu služiti u svoje rodno selo. Ovom prilikom su se na kraće shodišće do Hrvatskih Šic otpravili sedmici iz Petrovoga Sela, većinom rutinirani pišači Celja. Dvime su si i god na ov način proslavile. Mala grupa hodočasnika, na čelu s Anom Milišić-Horvat i Roskom Škrapić-Harangozo, obladala je s kratkim počivki deset kilometarov dužički put čez dvi i pol ure. U deset uri započetoj dvojezičnoj maši u prekrasnoj Aninoj crkvi, ka je bila bijelim ružami i ukrasi nakinčena, petrovski i mjesni vjernici su skupa molili i jačili. Zlatomašnika Ivana Šneller u ime cijeloga sela je pozdravio László Kovács, seoski poglavar, ki je u svojem govoru istaknuo kako su mogli Šićani vik računati i pri obnovi crkve i pri različiti prilika na dugoljetnijega dušobrižnika u Petrovom Selu. Slavljeniku su prikдали i skroman dar, specifičnu sliku s rodnoga kraja. Pri maši su svojim jačenjem svetačnost polipšali jačkari mjesnoga pjevačkoga zbora Slavuji, pod peljanjem zborovodje i kantorice Ane Jušić. Na svojem jubileju Ivan Šneller je svim skupa podilio zlatomašni blagoslov da bi se potom vjernici u Božjem domu oprostili s jačkom: „*Bud zdrava, ti patrona naša, na tvoj god dika slava ti! Nut prošnje željne ti donaša, tvoje ljudstvo na dan sveti. O ti svih majkov majka sveta, budi naša patrona vjerna...*”

-Tiho-

Zaštitnica sela i crkve je Sv. Ana

Jedinstvena suradnja Hrvatske manjinske samouprave XV. okruga grada Budimpešte

Pet je godina prošlo otkako je sklopljen ugovor o četverostranoj suradnji između Hrvatske manjinske samouprave XV. okruga, Gradske samouprave tog okruga, pomurskog naselja Sumartona i međimurske općine Donjega Kraljevca. Suradnja dobro djeluje, što je svjedočila i nazočnost članova svih četiriju strana u Sumartonu, kamo su iz Budimpešte stigli čak dvije nogometne momčadi i članovi čelnništva samouprava. Predsjednik Hrvatske manjinske samouprave XV. okruga Stjepan Kuzma i predstavnici pojedinih samouprava porazgovarali su o dosadašnjoj suradnji i načinu proslavljanja pete obljetnice potpisivanja sporazuma.

Predsjednik i članovi Hrvatske manjinske samouprave XV. okruga na priredbi u Sumartonu

Zamisao o potpisivanju četverostrane suradnje rodila se još 2004. g. kada je manjinska samouprava XV. okruga već dobro surađivala sa sumartonskom manjinskom samoupravom, a jednako tako i s gradskom samoupravom. Na Sumarton je pao izbor zbog osobnih veza, naime predsjednik Stjepan Kuzma podrijetlom je iz toga mjesta, a načelnik Lajoš Vlašić s radošću se pridružio zajedničkim priredbama te pomagao i pri uspostavljanju veza s matičnom domovinom. Potpisivanjem sporazuma počela je suradnja između žitelja dviju hrvatskih regija u Mađarskoj, između većinskog i manjinskog naroda, te preko manjina između dviju država.

Tijekom godina suradnja se proširila na razna polja, na sport, kulturu i školstvo.

– *Imamo sreću da našu manjinsku samoupravu vole svi u XV. okrugu, mislim da to proizlazi i iz toga što nas cijeni i gradonačelnik László Hajdú, on se često pridruži našim priredbama i koliko god može, potpomaže ih. U povezivanju uvijek je partner i on je sam više puta boravio u našem partnerskom naselju u Hrvatskoj, u Donjem Kraljevcu – reče predsjednik Stjepan Kuzma na Danu naselja u Sumartonu.*

Preko ove suradnje ostvareni su mnogi programi. Manjinska samouprava ima dobre veze s glazbenom školom u okrugu i s košarkaškim klubom, pa je već više puta organizi-

rala turnir u Hrvatsku, te susret glazbenika. Kulturna društva iz Sumartona i Donjega Kraljevca više puta su gostovala u peštanskom okrugu, a nogometne momčadi iz Pešte u Sumartonu i Kraljevcu. Ove godine u svibnju posredstvom manjinske samouprave Ansambl «Luč» je sudjelovao na Međunarodnom folklornom festivalu u Donjem Kraljevcu i za iduću godinu ponovno je pozvan. Prigodom te priredbe jednako tako omogućeno je nekolicini sumartonskih učenika da sudjeluju u likovnoj koloniji tog okruga u Bernecebarátu.

Peta obljetnica potpisivanja sporazuma bit će proslavljena 20. kolovoza u Budimpešti, na koju će priredbu stići glazbenici iz Donjega Kraljevca i predstavnici Sumartona.

Manjinska samouprava XV. okruga uspješno surađuje i s Mosonmagyaróvárom, s njegovim kulturnim udrugama također, a jednako tako i s hrvatskim manjinskim samoupravama glavnoga grada.

Manjinska organizacija organizira i svoje samostalne programe u koje nastoji uključiti i mlade naraštaje, npr. na tečaj hrvatskoga jezika, izlete, ali to nije uvijek lako. Premda u tome okrugu ima više od pedeset hrvatskih obitelji, ipak mnogi ne žele aktivno sudjelovati u programima, nego samo kao promatrači i posjetitelji, no iz godine u godinu polako im raste broj.

Beta

Bivši pravobranitelj o položaju manjina

Ružičasto, ali i poražavajuće

Položaj manjina u Mađarskoj načelno, na razini pravnih deklaracija, ružičast je, ali u stvarnosti poražavajući – izjavio je Jenő Kaltenbach, bivši manjinski pravobranitelj za MTI.

Arhiv HG: ilustracija

Kako prenose InfóRádió i Mađarska novinska agencija (MTI), prema riječima pravobranitelja, uporaba manjinskih jezika u tom pogledu može se smatrati tipičnom. Zakon o pravima nacionalnih i etničkih manjina iz 1993. godine deklarirano je da se «materinjskim jezikom slobodno može služiti bilo tko u svako doba i bilo gdje. Uvjeti uporabe jezika manjina – u slučajevima određenim posebnim zakonom – država je dužna osigurati.»

Ali se ovi uvjeti daleko ne ostvaruju, reče stručnjak, koji je naglasio: postojeće reguliranje tog pitanja nasljednik je jednog takvog razdoblja za koje je istinita kritika kako pravna država ne može dopustiti sebi da kao ukrasni element lijepo zvuči, ali u praksi sadržava pravila koja su neostvariva (neizvršiva). Očito da pravilo kojim se jamči neograničena jezična uporaba spada u kategoriju ukrasnih elemenata.

Nemam saznanja o tome da je započelo masovno jezično usavršavanje javnih službenika, pri čemu je opće poznato kako se pučanstvo u Mađarskoj, uključujući i javne službenike, u pogledu jezične usavršenosti nalazi na začelju u Europskoj Uniji. Nemam saznanja ni o tome da je državni proračun osigurao znatna sredstva za financiranje masovnih jezičnih programa – primijetio je Jenő Kaltenbach. Po njemu je zakonodavac propustio učiniti potrebne mjere za ostvarivanje istoga zakona (da isti zakon može doći do izražaja). U onim državama gdje je uporaba jezika stvarno pitanje (problem), a pravno reguliranje nema funkciju svojevrsnog izloga, nigdje ne nalazimo tako „širokogrudno“, opće pravilo. Jezična prava vezana su za osobu, ili za područje. Zemljopisno načelo redovito se usklađuje s omjernim pragom unutar stanovništva. Tome je uvjet da se pri-

padnost manjini, ili krug kojima pripadaju manjinska prava može odrediti na način dostojan pravnoj državi, a upravo je to ono što u Mađarskoj nedostaje, štoviše onemogućava pošteno rješenje – primijetio je Kaltenbach.

Slobodan izbor manjinskog identiteta utvrđen je međunarodnim sporazumom, kojim se istovremeno deklarira i to da se ta prava koja se odnose na pripadnost jeziku, kulturi i zajednici ne mogu zlorabljivati.

Registriranje manjinskog identiteta ne može biti samovoljno, bez njegova pristanka (protiv svoje volje), kao što to ne može biti ni isključiva odluka pojedinca. U mađarskim propisima nedostaje sudjelovanje zajednice u izboru identiteta. Dok se u civilnom i vjerskom životu samo po sebi podrazumijeva da je osim volje pojedinca potrebna i suglasnost zajednice da netko pripada udruzi ili vjerskoj zajednici. Isti bi akt, kojim se izražava suglasnost zajednice, bio potreban i po pitanju izbora manjinskog identiteta. Po Kaltenbachu, sve manjine u Mađarskoj bez iznimke stigle su do krajnje točke gubljenja vlastitog identiteta, njihovi pripadnici ne govore jezik, ne poznaju svoju prošlost, jedva njeguju manjinsku kulturu. Osušili smo ove manjine, ovaj tijek u velikom dijelu dovršen je već u drugoj polovici XIX. i prvoj polovici XX. stoljeća. To na zapadu dobro znaju, ali mi ne volimo razmišljati o tome. Dodao je kako bi država mogla samo dobiti jednom širokogrudnom manjinskom politikom, jer nema nikakvih rizika, ne treba se bojati nikakvih autonomaskih nastojanja koja bi ugrozila integritet zemlje.

Manjinsku politiku u Mađarskoj trebalo bi mjeriti tim parametrom, a u tome svjetlu ona za sobom ostavlja brojna neriješena pitanja. s.b.

FIĆEHAZ, KERESTUR – U slijedu pomurskih hrvatskih misa 19. srpnja održane su hrvatske mise na dva mjesta u celebriranju mjesnog župnika Pétera Pogara i Blaža Horvata, rektora Varaždinske biskupije: u Fićehazu u 9.30, a u Keresturu u 11 sati. Svećenik iz Varaždina upoznao se sa župom u mjestu i pomoću manjinske samouprave razgovarali su o budućoj suradnji.

MARKUŠEVEC, SUMARTON – Kulturno-umjetničko društvo Sumarton tijekom svojih nastupa u Hrvatskoj, dobiva pozive i na druga mjesta. Tako je došlo i do nastupa na Međunarodnoj smotri dječjeg folklora u Markuševcu 17. srpnja. Tamburaška družina mladih «Kajkavska ruža» nastupala je s hrvatskim pomurskim pjesmama.

ZAGREB – TriGranit Zagreb i konzorcij šest međunarodnih banaka potpisali su 22. srpnja u Areni Zagreb ugovor vrijedan 150 milijuna eura kojim će se financirati gradnja Arena Centra – jednog od najvećih trgovačko-zabavnih središta u Zagrebu i regiji. Svečanim potpisivanjem ugovora ostvarena je najveća strana ulaganja za građevinski projekt na području srednjoistočne Europe, i to u razdoblju od početka svjetske financijske krize. Da je značenje tog ulaganja velik ne samo za Zagreb i Hrvatsku nego i za čitavu regiju, potvrdio je i izvršni ravnatelj TriGranita Loránt Varga. Predstavnik dioničara TriGranita Sándor Demján naglasio je da je glavni cilj ulaganja sagrađiti jedinstveni kompleks koji će zbog svoje bogate ponude postati novim društvenim okupljalištem i koji će pridonijeti stvaranju slike Zagreba kao moderne europske metropole. Otvorenje središta planira se do kraja 2010. godine, a ukupna mu je vrijednost 244 milijuna eura. Prostirat će se na površini od 175 tisuća četvornih metara. Buduće omiljeno mjesto mnogih 'šopingholičara' u Zagrebu, Hrvatskoj, a i šire u regiji, imat će deset velikih zakupaca i više od 200 trgovina manje i srednje veličine, hipermarket od 10 tisuća četvornih metara, kafiće i restorane te multiplex kino s devet projekcijskih dvorana. Do kraja gradnje bit će osigurano i do 3500 parkirnih mjesta. Osim toga, Arena Centar bit će prvi takav kompleks u Europi prilagođen osobama s posebnim potrebama. Otvorenje centra sigurno će razveseliti i brojne nezaposlene. Naime u fazama gradnje Centra zaposlit će se do 2500 radnika, a nakon završetka gradnje planira se doći i do brojke od 3000.

XVII. podunavska smotra folklor

Uspješno gostovanje HKUD-a „Osijek 1862” u Kalači

Članovi HKUD-a „Osijek 1862” iz Osijeka, predvođeni umjetničkim plesnim i glazbenim voditeljima Damirom Doležalom i Duškom Topićem, od 14. do 19. srpnja gostovali su u Mađarskoj na Međunarodnoj podunavskoj smotri folklor u Kalači, koja je priređena XVII. put zaredom, a nastupile su folklorne skupine čak iz sedam država. Tom su prigodom, 15.–17. srpnja, imali nastupe u Kalači, Ordasu i Uszódu, a izvan festivalskog programa, 18. srpnja, nastupili su u Dušnoku, te 19. srpnja u Santovu. Sudionike festivala, među njima i predstavnike HKUD-a «Osijek 1862» te Generalnog konzulata Republike Hrvatske u Pečuhu, u Gradskoj kući primio je gradonačelnik Andor Gusztáv Török. Sve vrijeme domaćin im je bio Bariša Dudaš, predsjednik Hrvatske manjinske samouprave grada Kalače, koja je potakla, a pomoću Generalnog konzulata Republike Hrvatske i posredovala u pozivanju osječkoga kulturno-umjetničkog društva.

Na svim nastupima HKUD «Osijek 1862» istaknuo se pjesmom, plesom i glazbom, te izvornom narodnom nošnjom raznih hrvatskih krajeva. Poseban je bio nastup u Santovu budući da u društvu pleše i Santovkinja Blaženka Mandić, osječka studentica, koja je sa sestrom Marijanom Mandić već godinama članica HKUD-a «Osijek 1862».

Kako smo čuli, nastavljajući dugu tradiciju kulturnog i glazbenog djelovanja u gradu Osijeku od «Osječkoga prvog pjevačkog društva» iz 1862. godine, preko «Sloge», «Kuhača» i «Milice Križan», Hrvatsko kulturno-umjetničko društvo «Osijek 1862» okuplja preko 300 članova u «A», «B» i «C» plesnim i tamburaškim skupinama.

Zahvaljujući koreografijama vrhunskih hrvatskih koreografa dr. Ivan Ivančana, prof.

Predstavnici HKUD-a „Osijek 1862”, Generalnog konzulata Republike Hrvatske u Pečuhu i Hrvatske manjinske samouprave grada Kalače kod gradonačelnika

Zvonimira Ljevakovića, prof. Vide Bagura i drugih, njegovanju folklornog načina pjevanja pod vodstvom vokalnog instruktora prof. Dinka Fija, u izvornim narodnim nošnjama, Društvo je dobilo mnoga priznanja i osvojena prva mjesta na folklornim festivalima u Hrvatskoj, Europi, Aziji, Africi, Sjevernoj i Južnoj Americi.

Za gostovanja u Mađarskoj u programu su izveli: «Lado, Lado», obrada Duško Topić; «Plesovi iz Slavonije», «Oj, rastiću šušnjati», koreografija: prof. Zvonimir Ljevaković, glazbena obrada: Duško Topić; «Plesovi iz okolice Valpova», koreografija: prof. Zvonimir Ljevaković; «Al je lipo sokak zamiriso», koreografija: Damir Doležal, glazbena obrada: Duško Topić; ženska vokalna skupina; «Antinski drumarac», obrada: Duško Topić; «Baranjski plesovi», koreografija: Mihajlo Smoljanović, glazbena obrada: Josip Andrić;

«Čula jesam da se dragi ženi»; «U Bunjevca salaš bili», koreografija: dr. Ivan Ivančan, glazbena obrada: Željko Bradić i dr. Ivan Ivančan.

S. B.

Foto: Hrvatska manjinska samouprava

SANTOVO – Bebekov koncert. U organizaciji mjesnog ugostiteljskog lokala „Teaház” (Čajana), u subotu, 29. kolovoza, u 20 sati u Santovu se priređuje koncert Željka Bebeke, glazbenika koji je popularnost stekao kao vokalist bosansko-hercegovačke skupine Bijelo dugme od 1974. do 1984. godine. Kako nam reče vlasnik, ugostitelj, ujedno i glavni organizator Gabor Varga, koncert je pokrenut u spomen lani preminulom gitaristu i vokalu Ivanu Jasenoviću, nekadašnjem članu odnosno voditelju bajske skupine Forum, koja je nekada uspješno izvodila pjesme popularnoga Bijelog dugmeta. Opširnija obavijest na telefonu 06-70/451 4537.

HKUD „Osijek 1862” u društvu domaćina, predsjednika Hrvatske manjinske samouprave

16. Gradišćanski omladinski tabor u Gornjem Četaru Četiri bujno-burni dani ČETe

*Taborska torta je bila dobrovoljni dar
slastičarne Pataki. Na slici hižni
par s organizatorima*

Ako negdo još s nekim slučajem nije bio u Gornjem Četaru, na pozivnici ovogodišnjega Gradišćanskoga omladinskoga tabora ČETA, točan geografski uput je mogao dobiti, a od 23. do 26. julija i detaljnije se je mogao upoznati s površinskim i reljefnim utiskima ovog kraja. Lipše mjesto u objamljenju potoka Pinke, u susjedstvu negdašnjega pionirskoga odmarališta, okruženoga s vinogradima i brojnim znamenitostima u četarskoj Gori, teško je i zasanjati. Sime se je doselilo kih 50 taborašev iz raznih krajeva Gradišća da bude skupa četire dane uz sadržajne programe koje je sastavilo Kulturno društvo Četarska mladina. Kad u četvrtak na otvaranje tabora dospijemo, čini nam se da toliko mladih ljudi nigdje nismo ni vidili u generalštabu kot ovde, najveća im je falinga da među njima jedino ugarska rič vlada. Da, teško je s jezikom u ovom selu, to su većputi potvrdili odgovorni ljudi s primjedbom, važno je da ima oduševljenoga simena koje je voljno i spremno djelati za hrvatstvo, a to su člani spomenutoga Društva i ovput dokazali. Vilmoša Nemeta, predsjednika Četarske mladine nije moguće uloviti ni za tren, malo živčano hodi gori-doli po orijaškom šatoru da sve nariktano bude u redu, a da i ovi sljedeći dani prođu po planu. Polako se okupiraju katanski šatori, taborski oganj već gori i zaistinu velik broj ljudi dospene na otvaranje tabora. Ovde doznajemo da za predsjednika HDS-a Miša Heppa adresirana pozivnica malo je zalutala u Budimpešti, ali da ostali predstavnici društava, samoupravov, ki su i financijski podupirali ovu priredbu, zato su svojom nazočnošću uveličali ovu zgoditak u četarskom žitku, a to su bili Marija Pilšić, predsjednica DGHU-a, Edita Horvat-Pauković, predsjednica Želježnožupanijske hrvatske samouprave, Štefan Kolosar, predsjednik Hrvatske samouprave u Jursko-mošonsko-šopronskoj županiji, Attila Kratoch-

vill, načelnik Gornjega Četara, i Jožef Šaller, predsjednik četarskoga HMS-a. Za dobrimi željama i konkretna čestitka doputuje iz sela, ukusna torta iz mjesne slastičarne Pataki, ku je gazdarica Ilika i veljek podilila pred večerom. Jur za to vrime su se trenirali muzičari židanske Mlade generacije i petroviskoga Čungama, a ovi bendi pred nekoliko ljet su otkriveni kot najmladji talentirani svirači Gradišća. Petak je stao u duhu fašensjkoga običaja kojega zapravo u ljetu samo jednoč moremo viditi, ali za volju ove velike manifestacije došao je do reprize. Vrata od kliti su se otvorila pred veseljakima ki su u pratnji svirke pohodili krajinu i po stari tradicija šunku, slatke falate i vinokušanje zahvalili tancom, jačkama u sunčanom i zvanarednom štimungu. Za ovu noć poslije pauze od ljetodan je ponovo skupastala grupa Panche-rock, nje člani iz prave nostalgije su još jednoč zasvirali mladoj i vjernoj publici. Na subotu očividno su se smanjile energije taborašev, za plesničnicu, naticanje za upoznavanje sela ter

pohod Muzeja „Željezna zavjesa“ skoro da je i bio kratak dan. Te noći pak je došlo do najčekanijega trenutka, koncerta Borisa Novkovića. Hrvatski gost je fantastičan muzičar i neobični dirigent mnoštva ljudi, iako je manje poznati pjevač u našem kraju, ali na jačke Tamara, U dobrom i zlu ter Vukovi umiru sami napunio se tancoški plac i svi su u jednoj masi pjevali sa šarmantnom i jako simpatičnom zvijezdom. Izvodjač je nastojao ostaviti dojam da se i u Gradišću doma čuti, zato je i većputi najzad pozvan da barem jednu ili dvije pjesme još odsvira i odjači pod četarskim firmamentom. Nedilja, a ujedno i zadnji dan je potekao po uvježbanom scenariju s taborskom mašom i folklornim spektaklom otpodne, u kom su uz domaćine nastupali i društva iz okolišnih sel. Dokle je jednu noć prlje svirao petroviski Pinka-bend, za zadnji bal je bio odgovoran Karambolo. Po riči Rajmunda Filipovića, predsjednika Društva gradišćanskohrvatske mladine u Ugarskoj,

Boris Novković

ovo ljetu prvi put nije tako počelo Društvo organiziranje ovoga tabora da ima poteškoće s financiranjem. To znači da su sva napisana naticanja dobila i lokalni privatnici, pomoćnici puno su djelali za to da se ov tabor us-pješno priredjuje. Prvak gradišćanske mladine zato smatra da u budućnosti tribat će još već programov ki će biti vezani uz jezik, jer zapravo to i je glavni cilj ovoga susreta, uz to da se mladi ljudi upoznaju s lokalnim specijalitetima datoga naselja. Ovo ljetu tomu aspektu ništa nije falilo, pokidob je mjesto bilo idealno i za najavljenike, kot i za svakidašnje posjetitelje, jer je Gornji Četar iz svake strane dobro pristupan. Omladinski tabor kljetu se seli u sridnje Gradišće, u Umok, otkud su i ovput došli šestimi, većinom tamburaši HKD-a Kajkavci. Kako je jedan među njima rekao, a vjerojatno i budući glavni organizator umočkoga tabora Adam Horvat, smatra važnim da se mladi ljudi moru najti vrime na vrime na ovakovom spravišću i da par dana bezbrižno se zabavljaju u hrvatskoj atmosferi. Tomu ni ljetos ništa nije moglo podignuti granice!

-Tiho-

U spomen

Živko Šimić (1921–2009)

Naša mala šokačka zajednica ponovno je osiromašena s jednim članom. Nakon 88 godina svoga života, 6. srpnja 2009. godine napustio nas je Živko Šimić, jedan od čvrstih korenjaka naše malobrojne

zajednice. Prilikom našega susreta uvijek mi je nabrajao najstarije osobe našega sela. Kod zadnjeg susreta, u veljači tekuće godine, s radošću mi je saopćio da je sada on najstarija osoba muškog spola. Nažalost, vrlo kratko je uživao.

Rođen je u Santovu u siromašnoj ratarskoj obitelji 4. travnja 1921. godine. Osnovnu školu završio je u svome rodnom selu. Odmah po završetku škole bio je prisiljen zaposliti se kao sluga kod jedne imućne obitelji. Kada je postao punoljetan, zaposlio se na pumpi Bajskog kanala. Ondje je radio sve dok nije pozvan u vojsku. U svom zvanju jednom prilikom spasio je život šefa ondašnje seoske žandarmerije. Za humani učinak bio je nagrađen. Za to dobro djelo dobio je priznaje i u vojsci. Vraćajući se kući, nakon Drugoga svjetskog rata, u Subotici se upoznao s Balintom Vujkovom, čuvenim sakupljačem narodnog blaga. Gospodin Balint posjetio ga je više puta.

Stigavši kući, upoznao se s ovdašnjim prilikama, odmah se uključio u javni život sela. Stupio je u mjesnu komunističku partiju. Smatrao je u tadašnjim uvjetima da je to najbolji put budućnosti.

Otada aktivno sudjeluje u političkom i društvenom životu sela. Postaje jedan od najaktivnijih zalagača za osnivanje škole na materinskom jeziku.

Raspodjelom Hergovog imanja u Debrini dodijeljeno mu je nekoliko jutara zemlje. Tu je sagradio mali salaš sa svojom suprugom Vicom Prodan. U sretnom braku ovdje su živjeli sve do 1956. godine. U braku im se rodila jedna kćerka koju su odgajali u duhu materinske riječi. U proljeće 1956. godine dunavska poplava im je porušila salaš. Nakon poplave pomoću državnog zajma sagradio je kuću u svome rodnom mjestu.

Pedesetih godina prošlog stoljeća kada su htjeli premjestiti našu školu u Baju, kao član mjesnoga partijskog vodstva, imao je veliki udio u tome da škola ostane u Santovu.

Bio je veseljak i društven čovjek. U zimskim danima u više mahova okupljali su se u

njegovoj kući bračni parovi njegovoga godišta. Tu se uvijek veselilo do zore.

Glavni inicijator je bio oživljavanja starih običaja. Aktivno je sudjelovao u organiziranju pokladnih bušara.

Cijeli život mu je bio protkan borbom za opstanak našega nacionalnog identiteta.

Za vrijeme kolektivizacije poljoprivrede, 1960. godine, stupio je u zadrugu, gdje radio kao brigadir, sve dok nije stupio u mirovinu. Među svojim kolegama bio je jako popularan. On je bio jedini član koji je na zadružnim sjednicama diskutirao na materinskom jeziku. Društvene promjene devedesetih godina primio je negativno. One su ga jako razočarale. Kao umirovljenik živio je povučeno. Jedini mu je hobi bio obilazak sela biciklom, i to obavezno svaki dan. Odsada njegov će lik nedostajati santovačkim ulicama, kao i svima nama koji smo ga poznavali i poštovali.

Hvala Ti za sve što si učinio za milu našu šokačku družinu. Jako ćeš nam nedostajati, ali tvoj život će ostati u našim sjećanjima, a uzor nasljednicima.

Pogreb je održan 15. srpnja na santovačkom groblju. Na posljednjem ispraćaju okupilo se mnoštvo ljudi, rodbina, prijatelji, znanci i poštovatelji, da mu odaju zadnju počast.

Zbogom, Živko! Počivaj u miru.

Jedan od poštovatelja: dr. J. Ž.

ZAGREB – »Rijeka Fabriju« naslov je zbornika radova s istoimenoga međunarodnoga znanstvenog kolokvija održanog u Rijeci u studenome 2007. u povodu 70. rođendana klasika hrvatske književnosti, akademika Nedjeljka Fabrija. Zbornikom se željelo objediniti Fabrijevo značenje za Rijeku i njezinu ulogu, a sintagma »Rijeka Fabriju« višeznačna je i slojevita, ističe se u uvodniku zbornika što ga je uredila Danijela Bačić-Karković, a objavio riječki Filozofski fakultet. Fabrijevo najpoznatije djelo »Vježbanje života«, »Berenikina kosa« i »Triameron« (prevedeni i na mađarski jezik u nakladi Izdavačke kuće Jelenkor iz Pečuha, a u prijevodu Gábora Csordása) literarni su riječki memento. Zbornik riječkoj i hrvatskoj javnosti daje smotru novijih kritičkih čitanja Fabrijeve trilogije u kojoj su »Vježbanje života«, »Berenikina kosa« i »Triameron«. U zborniku su prilozi uglednih književnih povjesničara i kritičara, teatrologa, muzikologa i prevoditelja, među kojima su Irvin Lukežić, Nikola Batušić, Branko Hećimović, Krešimir Nemec, Ivan Bošković, Darko Gašparović, Boris Domagoj Biletić, Milorad Stojević i Silvio Ferrari.

SZŰRÖ – KUD Tanac i Orkestar Vizin imali su u nedjelju, 26. srpnja, nastup u malome baranjskom naselju Szűrőu. Tanacovi plesači uz pratnju Orkestra Vizin izveli su Podravski svatovac, Bunjevačke igre, Santovački svatovac i Bošnjački kermez, a potom je Orkestar Vizin imao i samostalan nastup.

Trenutak za pjesmu

Slavko Jandričko

Zametnuti jezik

Ostarjela je tvoja životinja
ona koja je krenula iz sna
neopreznim stopalom
i zaboravila tvoje daleko lice.

Nekad je bilo sretnih dana
pomisli s rukama na očima
a sada traži povišicu milostinje
i ne razumije ono u što vjeruje
kao da je bilo jučer.

Prije nego što se zavrti ime žene
koju sam volio na svome zametnutom
jeziku
pomilovat ću životinju koju pamtim
iz pjesama o mladosti.

PREVENTÍV SZŰRŐVIZSGÁLATTAL
FOGLALKOZÓ CÉG
ČAKOVECI IRODÁJÁBA
HORVÁTUL ÉS MAGYARUL
(VAGY NÉMETÜL)
BESZÉLŐ MUNKATÁRSAT KERES
VEZETŐ ADMINISZTRÁTOR
MUNKAKÖRBE.

06-85/360-870
06-20/42-42-692
06-30/62-90-382
WWW.ICC.HU
INFO@ICC.HU

International Contact Club

Šesti susreti književnika hrvatskih manjina s književnicima u Republici Hrvatskoj

U organizaciji rovinjskoga Ogranka Matice hrvatske i HKD-a Franje Glavinića, u suradnji s Hrvatskom maticom iseljenika – Pula, a pod pokroviteljstvom Ministarstva kulture i središnjice Matice hrvatske, u Rovinju će se 15. i 17. listopada 2009. g. održati Šesti susreti književnika hrvatskih manjina s književnicima u Republici Hrvatskoj. I ovogodišnji će Susreti okupiti poznata književna imena naših manjina iz susjednih zemalja i svijeta, te istaknute pisce iz Hrvatske, a jednako tako intelektualce i znanstvenike, vrsne znalce života manjinskih etničkih zajednica. Oni će na trodnevnome skupu govoriti o književnom stvaralaštvu, ali i o očuvanju tradicije, jezika i običaja hrvatskih zajednica izvan domovine, unapređenju zaštite njihovih etničkih posebnosti, te o skrbi Republike Hrvatske za njihov život i njihove probleme. O položaju i stvaralaštvu naših manjina raspravljat će izvan ozračja svakodnevnice politike, sa stajališta ljudskih prava i onih međunarodnih dokumenata o zaštiti manjina koji su čvrsta uporišta za prevladavanje prijevora u sredinama etničkih i drugih raznolikosti. Susreti će biti još jedna prigoda za bogatu razmjenu iskustava i poticajne razgovore koji unaprjeđuju stvaralački rad te djelovanje naših manjina te promiču književno i drugo stvaralaštvo Hrvata koji žive izvan svoga matičnoga prostora. Kao što obespravljene manjine mogu biti razlogom sukoba, manjine koje ostvaruju svoja prava uporišta su izgradnje prijateljstva, mira i razumijevanja među narodima. U duhovnoj sferi takve uloge manjina književnici promicanjem umjetnosti riječi i bogatstva vlastita jezika povezuju ljude iste jezične zajednice pa zauzimaju iznimno mjesto u čuvanju svijesti o pripadnosti. Zato ljude od pera, one čija djela zrače umjetničkom snagom i humanističkim vrednotama, koji su istinski svjetionici slobode i općeg dobra, koje politike i režimi nikada nisu mogli upotrijebiti za svoje ciljeve, treba smatrati stožernim mjestima zaštite samosvojnosti i bogatstva kulturnih raznolikosti.

Osim književne večeri s predstavljanjem pisaca i njihovih djela, i u ovogodišnjem programu je održavanje znanstvenog simpozija na kojemu će se podnijeti priopćenja o: književnosti između dviju domovina, o vezama i prožimanjima domicilnih i matičnih kultura i jezika, o europskim standardima i hrvatskoj praksi u tretiranju kulturnih i jezičnih raznolikosti, o položaju manjina u demokratskim društvima, o tome nameće li Europa Hrvatskoj standarde zaštite manjina kakve sama niti ima niti poštuje te zašto se na hrvatske etničke zajednice izvan domovine ne primjenjuje načelo uzajamnosti, zašto naše manjine u svijetu nemaju jednaki status i prava kakva uživaju manjine u Hrvatskoj?

Susreti će i ove godine otvoriti prijašnja

pitanja: Jesu li pisci koji to zaslužuju integrirani u domovinsku književnost? Zašto su u Hrvatskoj prešućivani afirmirani književnici iseljene Hrvatske, jednako oni koji pišu na jeziku svoje domovine podrijetla, kao i oni koji pišu na jezicima svojih novih domovina? Zašto su prešućivani čak i onda kada su najčitaniji pisci domicilnih zemalja?

Ima li Hrvatska problema s prihvaćanjem svih sastavnica svoga pluralnog identiteta, s integracijom svih vrijednosti vlastitih različitosti? Prepoznaje li hrvatsko društvo u izvan-domovinskoj književnosti vlastite vrijednosti i sadržaje? Kada će izvandomovinska književnost, taj nepoznati, a važni dio nacionalne književnosti i kulture, zauzeti ono mjesto koje joj pripada u kulturi matičnoga naroda? Obogaćuje li izvandomovinska književnost hrvatsku književnu maticu, doprinosi li izgradnji hrvatskoga zajedništva i služi li podizanju mostova prema drugim jezicima i kulturama?

Kako bi ta i takva književnost postala sastavni dio hrvatske, a time i europske i općeljudske baštine, treba li nam HDK izvan domovine i posebno bibliografsko središte?

Osim na ta, ovaj će skup pokušati odgovoriti i na druga temeljna pitanja suvremene civilizacije: kako, izgrađujući novi svjetski poredak, sačuvati suživot raznolikosti, kako podići razinu snošljivosti, ostvariti društvo jednakih mogućnosti za sve bez obzira na jezik, vjeru, kulturu, podrijetlo..., na osebnosti po kojima se ljudi i narodi razlikuju te kako ostvariti društvo u kojem se razlike ne progone, nego prihvaćaju kao bogatstvo?

Trodnevni će skup završiti uobičajenim obilaskom kulturno-povijesnih spomenika našega najvećeg poluotoka te zajedničkim oproštajnim objedom. (organizatori)

BAČINO – Posjet prijateljskom naselju. KUD „Vodenica” od 6. do 16. kolovoza ove godine ponovno će boraviti u prijateljskom naselju Bačini u Općini Ploče u Hrvatskoj. Posjet će se upriličiti u okviru prijateljske suradnje koju je potakla Hrvatska manjinska samouprava Bačina, a koja se s početka 2000-ih godina njeguje na razini dvaju naselja, Bačina kod Kalače i Bačine u Općini Ploče.

ALJMAŠ – Odmor u Hrvatskoj. Umalo trideset bunjevačkih Hrvata iz Aljmaša početkom kolovoza putuje na odmor u Hrvatsku. Tjedan dana, od 7. do 14. kolovoza boravit će u Podstrani kod Splita, a kako nam reče Valerija Petrekanić Kosz, tom prigodom planiraju obilazak povijesnih i kulturnih znamenitosti Splita, Makarske, Omiša i Trogira. Boravak u Hrvatskoj ostvarit će se vlastitim doprinosom članova hrvatske zajednice, a uz potporu Hrvatske manjinske samouprave.

ALJMAŠ – Gostovanje u Hrvatskoj. Na poziv prijateljskoga KUD-a „Laz”, skupina od 35 aljmaških Hrvata, članova Hrvatske manjinske samouprave grada Aljmaša, Bunjevačkog „Divan-kluba”, plesne skupine „Zora” i Pjevačkoga zbora, 1. i 2. kolovoza gostovala je u Hrvatskoj, u naselju Laz kod Marije Bistrice. Kako nas je obavijestila predsjednica Valerija Petrekanić Kosz, sudjelovali su na Danima folklora koji su otvoreni 25. srpnja, a bili su smješteni kod tamošnjih obitelji. Lazani su posljednji put lani gostovali na Spomen-danu Miroljuba Ante Evetovića u Aljmašu, a oni su po drugi put gostovati u Lazu.

Bogatstvo...

Pjevački zbor Rozmarin iz Gornjeg Četara

Zavičaj – Zavičaj – Zavičaj – Zavičaj

I. državni tabor hrvatskoga jezika i kulture na otoku Pagu u Vlačićima

U organizaciji Hrvatske državne samouprave, u razdoblju od 28. lipnja do 5. srpnja 2009. godine, uspješno je ostvaren još jedan tabor hrvatskoga jezika i kulture u odmaralištu «Zavičaj» na otoku Pagu u Vlačićima, za učenike osnovnih škola koji diljem naše zemlje uče hrvatski jezik u raznim okvirima. U prvi tabor prijavili su se učenici, njih devedesetak, iz naših dvojezičnih škola u Santovu i Pečuhu, te iz osnovnih škola u kojima se hrvatski jezik podučava, a to su osnovne škole u Baćinu, Baji, Dušniku, Gari, Lukovišću, Martincima, Salanti, Starinu te Izvaru. Za učenike su se tijekom sedmodnevnoga boravka u Hrvatskoj brinule nastavnice iz istih škola: Marija Prodan (Baćino), Marija Žužić-Kovač (Santovo), Anica Popović-Biczak (Lukovišće), Ljubica Kolar-Vuković (Martinci), Tünde Kovačević-Kövesfalvi (Martinci), Timea Dudaš-Kovač (Starin) te kao voditeljica tabora, autorica ovoga napisa, Janja Živković-Mandić (OŠ „MK” Pečuh). Uz nastavnice za djecu se brinulo i dvoje mladih animatora: Reka Drinoci (Pečuh) i Branko Kovač (Budimpešta) koji su uglavnom bili zaduženi za športska natjecanja i organizacijske poslove. Za odličnu organizaciju i nesmetani boravak u odmaralištu dugujemo veliko hvala i koordinatorici, suradnici HDS-a Evi Molnar-Mujić, te novoizabranom ravnatelju odmarališta Tiboru Radiću i svim njegovim suradnicima.

U odlično uređenom odmaralištu programi tabora odvijali su se u opuštenoj atmosferi i prijateljskom okruženju. Nakon svečanog otvorenja tabora prvoga dana, tj. u ponedjeljak kada su djeca dobila na dar majice i kape s amblemima HDS-a, započeo je rad u taboru po razmjerno ustaljenome dnevnom redu:

buđenje u 7 i 15, pospremanje i vrednovanje soba, doručak u 8, od 9 sati plenarno predavanje voditeljice tabora uz projekciju, a zatim rad po skupinama do objeda. Objed u 13 sati, odmaranje do 15 kada je svaka skupina sa svojim pratiteljem krenula na plažu. Kupanje i sunčanje do 18 sati, u 19 večera, a nakon nje zajednički programi.

Na plenarnim predavanjima učenici su mogli upoznati prirodni okoliš i mnoge od prirodnih ljepota matične im domovine. Tako je bilo npr. predavanja o Jadranskom moru, o otoku Pagu, o nacionalnim parkovima Hrvatske, posebno o NP „Krka”. Zanimanja po skupinama temeljila su se na jezičnim vježbama budući da je tabor prije svega je-

zični. Učenici su bili svrstavani u skupine na temelju jezičnoga znanja, pa su skupine tako obilazile sve nastavnice s kojima su radile na razne načine. Ovdje napominjem da su nastavnice imale tešku zadaću upravo zbog šarolikosti jezičnoga znanja učenika, uza što je trebalo uzeti u obzir i njihovu dob, te predlažem da se ubuduće načini drugačija podjela učenika u taboru. U sklopu večernjih programa imali smo zajedničko druženje uz igre bez granica, pidžama-parti, plesanicu naših narodnih plesova, kreativnu radionicu, zajedničko pjevanje, posjet gradu Pagu i sl. Sve to, naravno, kroza šalu i veselje, popraćeno uvijek hrvatskom riječi. Od uobičajenoga dnevnog reda odstupili smo u dva navrata. U četvrtak smo pošli autobusom na cjelodnevni izlet u Nacionalni park Krku, a u sklopu toga izleta bila je i dvosatna vožnja brodom po rijeci Krki, a po povratku i posjet gradu Zadru i njegovim morskim orguljama.

Zavičaj, ljetni prilog Hrvatskoga glasnika; tabori u Kulturno-prosvjetnom centru i odmaralištu Hrvata u Mađarskoj „Zavičaj” u Vlačićima na otoku Pagu

Foto: Janja Živković-Mandić, Eva Mujić, Reka Drinoci, Marija Prodan, Gabor Györfvári, Robert Ronta, Branka Pavić Blažetin

Zavičaj * Zavičaj * Zavičaj * Zavičaj * Zavičaj * Zavičaj * Zavičaj * Zavičaj * Zavičaj * Zavičaj * Zavičaj * Zavičaj * Zavičaj * Zavičaj

Drugi put smo odstupili od uhdanoga dnevnog reda dan prije polaska kući, tj. u subotu kada su nastavnice po raznim lokacijama naselja, na tzv. postajama čekale skupine koje su ondje trebale rješavati zadaće, dokazati da ovih sedam dana nisu protekla uzalud, nego su ih iskoristili za stjecanje novih spoznaja iz jezika, kulture i turističkog zemljopisa Hrvatske.

Na svečanom zatvaranju tabora dodijeljene su nagrade za najuspješnije učenike tabora. U igri „potraga za duhovima” najus-

pješniji su bili Nándor Nagy i Viktor Mizsei iz Gare, te David Bleier (Pečuh) i Radojka Varga (Santovo). U plesu srdaca pobjednički par je bio: Natica Ronai (Pečuh) i Matej Balog (Lukovišće). Na pidžama-partiju u najuspješnijoj kreaciji pojavio se Adam Petrolan (Bačino). Najaktivniji učenici tabora bili su Nikola Végh i Blaško Šimara (Pečuh), a najuredniju sobu imali su Danijel Blažetin, Martin Končoš i Nikola Végh (Pečuh). U štafeti pobjednička ekipa bila je skupina pod imenom „HDS” koju su sačinjavali Danijel

Blažetin, Dajana Kitionjić, David Bleier (Pečuh), Niketaš Kovač, Šoma Etmar (Starin), Erik Tóka (Izvar), Noémi Orosz (Salanta), Valentina Nagy, Radojka Varga (Santovo), Gordana Solga, Cintia Kuštra (Martinci), Kamila Kovačević, Timea Lukač (Starin). Učenik koji je uspješno sudjelovao u najviše športskih grana bio je Perica Balaž (Pečuh). Osim narečenih podijeljeno je još mnoštvo nagrada za pobjednike u raznim športskim natjecanjima i među učenicima i među učenicama.

Sudionici tabora su na zatvaranju tabora izrazili želju za ponovnim dolaskom, dodavši kako bi i ubuduće rado sudjelovali u radu tabora, ocijenivši ga uspješnim i punim divnih uspomena.

*Janja Živković-Mandić
voditeljica tabora*

Zavičaj * Zavičaj * Zavičaj * Zavičaj * Zavičaj * Zavičaj * Zavičaj * Zavičaj * Zavičaj * Zavičaj * Zavičaj * Zavičaj * Zavičaj * Zavičaj

UČENIČKI RADOVI

Putovanje na Pag

Te nedjelje morali smo jako rano krenuti da na vrijeme stignemo na otok Pag. Nadali smo se da ćemo po našem dolasku moći otići još na plažu. Autobus je krenuo u 6 sati. Bili smo jako pospani, ali smo s radošću mahali roditeljima koji su nas ispratili. Put je bio dugačak i dosadan. Cijelim putem gledali smo filmove, ukupno četiri. Kad smo opazili more, odmah smo počeli slikati iako mnogi od nas nisu prvi put vidjeli more.

Nakon dugog putovanja, napokon smo stigli na otok Pag. Iskrcali smo se iz autobusa. Veliki dečki bili su jako uredni i pomogli nam nositi stvari na kat čim su nam podijelili ključeve naših soba.

Nažalost, počela je padati kiša, pa nismo mogli ići na plažu. Zaspali smo s nadom da ćemo se sutradan moći kupati.

Kristina Eva Đutaši, OŠ Martinci

Izlet u NP Krka

Jučer smo se morali rano probuditi i doručkovati ranije od uobičajenog da u vrijeme stignemo u Nacionalni park Krka. Krenuli smo u sedam sati, a u Park smo stigli u devet. Nakon što su nam učitelji kupili ulaznice, krenuli smo unutra. Prvo smo otišli u luku gdje nas je već čekao brod kojim smo se odvezli do otočića Visovca. Na otočiću smo se iskrcali i pogledali tamošnji franjevački samostan i njihov muzej. Zatim smo krenuli dalje brodom, ali je na putu počela padati kiša. Malo smo pokisli, ali smo se osjećali dobro natoliko da to već nije bilo važno. Vozili smo se do Roškog slapa i tamo pogledali stare mlinove. Kada smo se vratili

do Skradinskog buka, počela je kiša, pa se nismo mogli kupati u rijeci Krki. U povratku smo svratili u grad Zadar. Nismo imali mnogo vremena, ali ipak smo pogledali morske orgulje i pojeli sladoled, a zatim smo krenuli «kući» u tabor.

Berta Stipanov, OŠ Santovo

Otok Pag

U Hrvatskoj ima 1185 otoka. Pag je peti najveći otok na Jadranu. Površina mu je 285 km² i s kopnom je povezan mostom. Na otoku se nalazi i istoimeni grad Pag koji ima 4350 stanovnika. Na Pagu nema mnogo biljaka, nego ima golih planina. Ljudi se bave stočarstvom i ribolovom. Otok je poznat po paškoj čipki, paškom siru i paškoj janjetini, solani koja je najveća u Hrvatskoj, ljekovitom blatu, ljekovitim biljkama i dugoj šljunčanoj

plaži. Mi smo sada u naselju Vlačićima koje se nalazi 15 km od grada Paga, u odmaralištu Hrvatske državne samouprave «Zavičaj».

Balint Drinoci, David Bleier, OŠ «MK» Pečuh

Zavičaj * Zavičaj * Zavičaj * Zavičaj * Zavičaj * Zavičaj * Zavičaj * Zavičaj * Zavičaj * Zavičaj * Zavičaj * Zavičaj * Zavičaj * Zavičaj

Pag

Pag je otok
Pag je grad
Posjetit ga moraš sad

Ribe i zmije
Gušteri i cvijeće
Brod na moru
A djeca na brodu

Stare bake
Čipke pletu
A turisti
Sir pojedu

Gladne ovce
Pasu travu
A galebobi
Ih promatraju

*Olivera Ždral, Natica Ronai, Noemi Füzi,
Melinda Đulaj, Reka Đurok, OŠ «MK» Pečuh*

Pag

Pag je grad
Svima nama drag.
Sladoled je fin,
Kao i paški sir.

Kupujemo dar
Mami, tati sad,
Spavamo i sanjamo,
U moru se kupamo,
A uvečer puno
RAZGOVARAMO!

*Patrik Kuštra, Adrien Šimara, Gordana Solga,
Dalma Kövesfalvi, OŠ Martinci*

Prelijepo more Jadransko
Plavo i duboko,
U tebi je otok Pag
Mnogima jako drag.

Skupina «Školjke»

Zavičaj * Zavičaj * Zavičaj * Zavičaj * Zavičaj * Zavičaj * Zavičaj * Zavičaj * Zavičaj * Zavičaj * Zavičaj * Zavičaj * Zavičaj * Zavičaj

II. državni tabor hrvatskoga jezika i kulture na otoku Pagu u Vlašićima

U organizaciji HDS-a, na otoku Pagu u naselju Vlašićima, u Kulturno-prosvjetnom centru i odmaralištu Hrvata u Mađarskoj, nakon prvoga državnog tabora jezika i kulture, održan je i drugi državni tabor, od 5. do 12. srpnja. «Državni tabor hrvatskoga jezika i kulture» za osnovnoškolce koji uče hrvatski jezik i književnost okupio je devedesetak učenika iz svih naselja u Mađarskoj.

Sudionike tabora u Kulturno-prosvjetnome centru Hrvata iz Mađarske čekao je bogat i sadržajan program. Od 10 sati su je-

zične vježbe po skupinama – igra riječima, pisanje pozdrava s mora, križaljke, razumijevanje teksta, poslovice i pitalice, situacijske i dramske igre te predavanja o znamenitostima Hrvatske, a popodne vješte ruke, šport, pjevanje i ples te kupanje «Trk na plažu».

U Tabor su se prijavili učenici iz Budimpešte, Hrvatskoga Židana, Kemlje, Kerestura, Koljnofa, Šeljina, Petrovoga Sela, njih ukupno 88.

Voditelj Tabora je bio Robert Ronta, a prijedpodne i popodneve aktivnosti, osim

njega, držale su i nastavnice Marija Hidepapp i Katica Kovačević Dudaš iz Šeljina, Erika Rac i Ljubica Doboš Szilágyi iz Kerestura, Snježana Matoš iz Kotoribe i Marija Sabo iz Hrvatskoga Židana, te animator Branko Kovač iz Budimpešte.

Zanimljivost je ovoga drugoga jezičnog tabora činjenica kako je u njemu boravilo sedmero učenika kotoripske osnovne škole i nastavnica Snježana Matoš. Njihov su boravak naši pedagozi, posebice voditelj tabora Robert Ronta ocijenili veoma uspješnim jer su oni svojom nazočnošću i radom u skupinama prisiljavali našu djecu na izričitu komunikaciju na hrvatskom jeziku. Djeca su radila podijeljena u šest skupina: Vlašići, Kornjača, Morska vila, Školjke, Murske ribice, Plavi delfini.

U Kornjačama je bilo 13 djece iz Hrvatskoga Židana i jedan učenik iz Kotoribe; u Morskoj vili 13 učenika iz Šeljina i jedan učenik iz Kotoribe, u Školjkama 12 učenika iz Petrovoga Sela i jedan učenik iz Kotoribe; u skupini Vlašići devet učenika iz Koljnofa, četiri iz Budimpešte i jedan učenik iz Kotoribe; u Morskim ribicama 14 učenika iz Kerestura i dvoje iz Kotoribe, a u Plavim delfinima pet učenika iz Šeljina, osam iz Kemlje i jedan iz Kotoribe.

Zanimanja su bila svakoga dana prije podne, nakon buđenja i doručka, te pregleda čistoće soba. Nakon ukusnoga ručka koje su djeci priredile kuharice, na čelu s teta-Đurđom koja je zajedno s voditeljem odma-

Zavičaj * Zavičaj * Zavičaj * Zavičaj * Zavičaj * Zavičaj * Zavičaj * Zavičaj * Zavičaj * Zavičaj * Zavičaj * Zavičaj * Zavičaj

rališta Tiborom svakoga dana i upitala djecu što bi voljela jesti, slijedio je mali odmor uza sunčanje i plivanje na obližnjoj plaži, naravno, uz brižnu pasku nastavnika. Ako je nešto zatrebalo, to je sredila teta Eva, a ona je organizirala i izlet u Nacionalni park Krka gdje su pogledali Slapove Krke i okupali se, a potom na povratku u Vlačice zastali u Zadru, divili se Morskim orguljama, Pozdravu suncu, prošetali gradom i dobili slobodnoga vremena da pojedu ukusni zadarski sladoled.

Nije izostala ni štafeta u samome mjestu Vlačićima koja je izazvala oduševljenje učenika, svaku večer neki dobar program, tako izlet u grad Pag, pidžamaparti, moderan ples koji se plesao navečer, noćno kupanje...

Robert Ronta drugu godinu zaredom vodi tabor u Vlačićima, temeljem natječaja koji raspisuje HDS. Veoma je zadovoljan radom u taboru, ocjenjuje ga izuzetno korisnim. Svi su nastavnici radili sa svim skupinama.

„Prevladavale su veoma korisne jezične vježbe, djeca su mnogo naučila, imali smo i narodopis, upoznavanje matične domovine, hrvatske županije i gradove, nadopunjavali priču riječima, rješavala su osmosmjerku, križaljke... Veoma je važno da naša djeca vježbaju jezik u matičnoj zemlji, u živoj jezičnoj sredini. Ovakvi su tabori najbolji za učenje, vježbanje jezika, druženje i upoznavanje matične zemlje, njezinih znamenitosti i kulture” – kaže Robert Ronta.

Branka Pavić Blažetin

Zavičaj * Zavičaj * Zavičaj * Zavičaj * Zavičaj * Zavičaj * Zavičaj * Zavičaj * Zavičaj * Zavičaj * Zavičaj * Zavičaj * Zavičaj

XIV. Drvorezbarska i slikarska kolonija u «Kamanovim goricama»

Jedanaest drvorezbara, tri slikara i petnaestero djece okupilo se kod podruma Stjepana Radnaja, predsjednika Udruge drvorezbara u Sumartonu, kako bi i ove godine zajedno stvarali umjetnička djela, na svoju i na radost mještana, te ljudi okolnih mjesta. Kolonija drvorezbara u Sumartonu nadovezuje se na koloniju u Mariji Bistrici, naime mnogi su sudionici i jedne i druge kolonije.

Kolonija u Bistrici već ima dužu tradiciju, više od trideset godina, osnovali su je drvorezbari Josip i Ivan Cikač (otac i sin) iz Varaždina, koji su redoviti sudionici i kolonije u Sumartonu.

Od 6. do 11. srpnja u Mariji Bistrici sudjelovali su drvorezbari iz Austrije, Mađarske i Hrvatske. Izrađena djela i ovaj put su ostala izložena u parku gdje ima već više od sto kipova. Posebno u toj zbirci ističe se kip «Posljednja večera» iz 2004. g. u čijoj su izradi sudjelovali i umjetnici sumartonske kolonije.

Sumartonska kolonija uvijek se priređuje poslije bistričke, ovaj put od 18. do 25. srpnja. Drvorezbari i slikari stigli su iz Budimpešte, Zalakomára, Kaniže, Sepetnika, Karcaga, Letinje, Szolnoka, Sumartona, Hodošana i Varaždina. Sudjelovali su u njoj drvorezbari: László Tyukodi, Ferenc Németh, Csaba Csávás, Benő Lakatos, László Bedi, László Pál, dr. Ernő Gyovai, Stjepan Radnai, a iz Hrvatske Miljenko Kranjčec, Ivo Cikač i Josip Cikač, slikari: Katy Vertarić, Lajoš Rodek, Erika Végh, te petnaestero djece iz Serdahela, Kaniže, Pustare, Sumartona i Siófoka.

– Nažalost, sve manje materijalne potpore možemo dobiti, ove je godine i Zaklada za nacionalne i etničke manjine dala tek polovicu uobičajene svote. Čini se da se takva vrsta kulture, odnosno umjetnosti ne cijeni u dovoljnoj mjeri, kao da bi umjetnika-amatera bilo napretek. Teško mi je stalno prositi jer znam da je svugdje nestašica. Sva sreća da smo ove godine dobili veću narudžbu iz Kerestura, kip od dva metra, i iz Budimpešte nas je potpomagao privatnik Joža Horvat (nekadašnji Sumartonac). Moram napome-

nuti i mještane, koji svake godine potpomažu naš tabor, neki novcem, a neki pićem, kolačima, večerom itd., reče Stjepan Radnai na završnoj večeri kada je zahvalio i sudionicima kolonije na radu i podijelio im spomenice.

Među nastalim djelima najveći je kip bio Svetog Mihovila od hrasta, koji je postavljen na Legradskoj gori (Szent Mihály-hegy) 1. kolovoza. Izrađen je zajedničkim rukama, no najviše je radio na njemu Csaba Csávás, a izrađen je po njegovu stilu. Uz to su nastali neki uporabni predmeti: lule, noževi s drvenim drškom, seljak, grb Sumartona izradio je

Miljenko Kranjčec, a Josip i Ivan Cikač ovaj put su radili s novim materijalom, pješčanim kamenom i u njihovim rukama nastao je lik Marije djevice i Svetog Josipa s djetetom. Slikari su bili plodniji, neki od njih su naslikali čak i tri slike, najčešće je inspiraciju dala upravo okolica, vinogradi, putovi s podrumima, priroda u vinogradu, cvijeće, drvoređi, no neki su naslikali središte Sumartona, crkvu, mrtvu prirodu. Uporaba boja, jaki ili prijelazni obrisi, omiljene boje, tama ili svjetlost na slikama raspoznaju se već kod svakog autora po njegovu stilu.

Sumartonska kolonija ulaže i u podmladak, mladim drvorezbarima i slikarima pomogli su već iskusni umjetnici, upućivali ih kako se drže alati, kakav oblik može dati drvo, na koji način se mogu miješati boje itd.

Osim rada bilo je i drugih programa, organiziran je ribolov na Muri, kupanje na bazenima u Letinji, svi sudionici posjetili su vinograde u Bečehelu.

Udruga drvorezbara ima kontakte i u Bruxellesu i obećano je da će od radova uređiti izložbu u Mađarskom domu. József Dömök, ravnatelj Prosvjetnog središta u Letinji, pohvalio je sudionike kolonije, zahvalio domaćinu na organizaciji, te obećao da će od nastalih radova biti priređena izložba u pomurskome gradu, kao što je to naučilo biti.

Organizator se nada da će se iduće godine ponovno sastati i na hrvatskoj i na mađarskoj strani.

Stjepan Radnai i Ivan Cikač

Preljepi Velebit

Planinarsko društvo Lokomotiva iz Budimpešte ima vezu otprije godinu dana s Planinarskim društvom Željezničar iz Zagreba. Možda je još zanimljivije kako je predsjednik društva iz Budimpešte, naš Hrvat, Martin Išpanović, zaljubljenik visokih vrhunaca i pješačenja u prirodi. Tako je već lani mala skupina iz Budimpešte, članovi Kluba, ali i prijatelji sa strane posjetili Velebit. Posjet je ostvaren s pomoću prijatelja iz Zagreba koji su im pružili priliku korištenja svih planinarskih usluga koje uživaju i hrvatski planinari. Prošlogodišnji izlet, više nego uspješan, potaknuo je Budimpeštance da se i ove godine sredinom srpnja upute na Velebit te propješače ono što su planirali, a izostavili lani, te upoznaju nove vrhunce. Skupina od 19 članova provela je pet prekrasnih dana na Velebitu, u turističko-planinarskoj kući Ravni Dabar čiji je domar simpatični Mile Prpić. S Ravnog Dabra svaki su dan upoznavali dio te prelijepe planine. Tako su propješačili i Premužićevu stazu koju su lani prošli nešto više od polovine, prošli su kroz Dabarsku Koru i Oštarije te planinsko sedlo Crni Dabar koje tamošnji mještani zovu Alaginac. Nacionalni park Sjeverni Velebit izniman je i neponovljiv doživljaj u svojoj jedinstvenoj ljepoti.

Planinari su imali lijepo vrijeme, koje su iskoristili za pješačenje do Bačić-kuka visokog 1306 metara i kuka Butirovača i Visibaba s kojih se pruža prekrasan pogled na otok Pag i Velebitski kanal. Jedinstvena ljepota Velebita, priroda i šuma oduševili su naše putnike, koji već iduće godine planiraju novi put u Hrvatsku. Ovoga puta u planine Gorskoga kotara, posjet Bijelim i Samarskim stijenama. Planiraju boravak u planinarskoj kući u Muću kod Mrkopolja.

Veza između Planinarskog društva Lokomotiva iz Budimpešte, koje je lani slavi-

lo 60. obljetnicu utemeljenja i Planinarskog društva Željezničar iz Zagreba, plodna je i ove se godine ostvarila i boravkom velike skupine planinara iz Zagreba Budimpešti. Dočekao ih je i njihov boravak organizirao predsjednik Planinarskog društva Lokomotiva iz Budimpešte Martin Išpanović. Gosti, njih pedesetak, bili su smješteni u učeničkom domu hrvatske škole u Budimpešti. Oni su za vrijeme svoga boravka posjetili najviši vrh Mađarske Kékes kod Mátrafüreda, te pogledali muzej mađarske željeznice u Parku željeznice u Budimpešti. Imali su priliku pogledati i jednu špilju u samom Budimu, špilju uz koju se veže i ime jednoga od poznatih budimpeštanskih Hrvata, Otokara Kadića. On je, po Martinu Išpanoviću, rođen u Slavoniji, studirao u Zagrebu, a radio u Budimpešti kao glavni geolog Instituta za geologiju Mađarske, te je imao i niz istraživanja u spomenutoj špilji.

bpb

Foto: Martin Išpanović

PEČUH – Od 18. do 26. srpnja održan je 13. međunarodni susret mladih (ICWIP) iz Europe i svijeta. Susretu su nazočili i sedmero mladih Hrvata iz Rijeke, studenti tamošnje kulturologije i mladi iz Zagreba. Uza šport, kulturne programe, nacionalne dane sudionika, koncerte, vrijeme je brzo proletjelo za mlade iz 35 zemalja. Imali su niz korisnih predavanja. Tako: Sudjelovanje mladih u društvu, Urbanizacija gradova, Obama i obamanija, Svjetska kriza. Susretu je pribivalo najviše mladih iz Italije, njih dvadesetak. Zanimljiv je bio i koncert u školskoj tvrđi naslova «Rock The Castle» uza sastave Peet i BxDxF, 24. srpnja.

BAČINO – Posjet s Generalnog konzulata. Kako nas je ukratko izvijestio predsjednik mjesne Hrvatske manjinske samouprave Franjo Anišić, 15. srpnja Bačino su u ime Generalnog konzulata Republike Hrvatske u Pečuhu posjetile generalna konzulica Ljiljana Pancirov i treća konzulica za kulturu, znanost i obrazovanje Katja Bakija. U okviru cjelodnevnog programa, visoke goste iz Pečuha u svom je uredu primila načelnica sela Ilona Žebić, a u razgovoru je bilo riječi o životu i radu rackohrvatske zajednice. Upriličen je posjet i jednomu mjesnom poduzetništvu Chilli Trade Kft, koje se bavi proizvodnjom najpoznatijega bačinskog proizvoda, crvene mljevene paprike. U Kalači je upriličen zajednički objed članova vijeća Hrvatske manjinske samouprave i gostiju, a o odgoju i nastavi hrvatskoga jezika u bačinskom vrtiću, odnosno školi, te o nedavnom boravku u KPC „Zavičaj” u Vlašićima na otoku Pagu, goste je ukratko upoznala učiteljica hrvatskoga jezika Marija Prodan. Nakon objeda upriličen je posjet još dvjema bačinskim manufakturama, jednom koja se bavi kiseljenjem povrća i poduzetništvu MEDARD koje se bavi uzgojem lubenica –reče nam Franjo Anišić.

BAČINO – Festival češnjaka. U subotu, 1. kolovoza, u Bačinu je priređen već tradicionalni Festival češnjaka. Na gastronomskom susretu, u okviru kojega se pripremaju jela s češnjakom ili, kako ga tamošnji Hrvati nazivaju, „belim lukom”, sa zavičajnim i drugim hrvatskim plesovima nastupio je i mjesni KUD „Vodenica”.

POGAN – U organizaciji mjesne samouprave sela Pogana, na čelu s načelnicom Agom Dragovac, i ove se godine, od 17. do 23. kolovoza, organizira takozvani Festival u Poganu. U bogatom nizu programa u naselju, na poganskom jezeru te svim na drugim javnim površinama i zdanjima u Poganu, 19. kolovoza bit će održan Hrvatski dan.

Spravišće susjedov u Beledu

Lani je bilo prvo spravišće susjedov na austrijsko-ugarskom hataru, kad med Petrovim Selom i Pornovom se nalazi Bildein/Beled. Ljetos, 26. julija, u nedilju, na „seoski dan” je pozvao hrvatske s pravoga kraja i nimške susjede s livoga kraja Beled. Dvojezičnu mašu su celebri-rali Johannes Lechner i petrovski dušo-briznik Tamás Várhelyi, potom su pak različiti programi čekali goste ki su došli pišice ali pak na biciklinu, ako ne na auti. Zaklada za Petrovo Selo takaj je predstavi-la vridnosti našega sela. Gyöngyika Pataki-Kapitar je pekla šudljice, Ferenc Hogya je donesao svoj fanjski gujaš s pažuljom i zeljem, polig toga su se mogli kupiti i njegovi dijeli iz driva. Robert Filipović, predsjednik spomenute Zaklade, nukao je petrovsko vino iz vinograda Imrija Filipovića, Imrija Škrapića, Petra Temmela, Imrija Jurašića, Rudolfa Geošića ter Palkovićevo črljeno i bijelo. To je bilo gvišno da kod petroviskoga štanda ni gladni ni žedni nisu ostali brojni pos-jetitelji. U prometu se je takaj upametzelo da se nešto neobično zgoda u Austriji, pokidob na traktoru, čunjku na Pinki, na konjski kola uprav tako su se ganuli najavl-jeniki. U hladu su muzičari svirali za dobru volju, tako ni Petrovišćani nisu zabili doma svoje instrumente.

-Tiho-

Robert Filipović, predsjednik Zaklade za Petrovo Selo, je nukao petrovsko vino susjedov

Međunarodni dječji i omladinski nogometni festival

INTERSPORT Youth Football Festival međunarodno je natjecanje, svjetski športski i kulturni događaj koji se održava za zaljubljenike nogometa, već tradicionalno u Kapošvaru. Ove je godine održan od 19. do 25. srpnja. Utemeljila ga je Jogo Bonito Management Agency, a podržava ga nekoliko mjesnih odbora i zajednica, civilnih organizacija, športskih udruga, saveza i tvrtki. Najjači partner i oslonac u organizaciji jesu Nogometni savez Šomodske županije, grad Kapošvar i tamošnji Nogometni klub Rákóczi.

Na Festivalu su sudjelovale momčadi starosti od 9 do 19 godina iz cijeloga svijeta. Događanja su se odvijala u Kapošvaru na dvadesetak nogometnih terena. Organizatori su željeli omogućiti svim sudionicima ovog događaja bavljenje športom i sklapanje prijateljstava kroz njihovu ljubav prema nogometu. Smatraju kako je važno da mladi nogometaši različitih godišta koji dolaze s raznih strana svijeta, mogu sudjelovati u natjecanju najvišega standarda uz ugodni i veseli ugođaj, te izvrsno okruženje. Festivalu su sudjelovale nogometne momčadi: U9 (dječaci i djevojčice rođeni poslije 1. siječnja 2000), do U19 (dječaci i djevojčice rođeni poslije 1. siječnja 1990).

Srce YFF-a jest Festivalso selo. Nalazi se u središtu Kapošvara. Tamo je caffè bar za trenere, informacije, ured YFF-a, besplatni

Internet caffè, slastičarnice, saloni za masaže, zabavne igre, kulturni program itd. Mogu se pregledati rezultate svih utakmica, družiti se s drugim natjecateljima i voditeljima timova. Među sudionicima Festivala bilo je i niz momčadi iz Republike Hrvatske. Tako: NK Orovac, MV Croatia, NK Slobodnica, NK Sloga Nova Gradiška, NK Graničar Županja, NK Višnjevac, Okučani FC-Taszár. Festivalu su sudjelovali mladi i djeca iz 25 zemalja, preko 170 nogometaša. (uredništvo)

